

LATVIJAS REPUBLIKA

Liepājas pilsētas bāriņtiesa

Jelgavas iela 48, Liepāja, LV-3401, tālrunis 63422496, e-pasts: barintiesa@liepaja.lv,
reģistrācijas numurs 90002394125

Pārskata ziņojums par Liepājas pilsētas bāriņtiesas darbību 2017.gadā

Saskaņā ar Bāriņtiesu likuma 5.panta ceturto daļu, bāriņtiesa ne retāk kā reizi gadā sniedz attiecīgās pašvaldības domei pārskatu par savu darbību. Pārskata ziņojums ir publicējams pašvaldības mājaslapā.

Atbilstoši Bāriņtiesu likumā paredzētajiem bāriņtiesas darbības principiem, bāriņtiesai savā darbībā nepieciešams pamatoties uz normatīvajiem aktiem un, risinot jautājumus savas kompetences ietvaros, vadīties no bērna vai aizgādībā esošās personas tiesību un interešu prioritāra aizsardzības principa. Īstenojot normatīvajos aktos noteiktos bērna un aizgādībā esošās personas personisko interešu aizsardzības pasākumus, bāriņtiesa pieņem lēmumus bērna vai aizgādībā esošās personas interesēs, pieprasa vajadzīgo informāciju aizbildnības, aizgādības, adopcijas vai ar aizgādību saistīto jautājumu izlemšanai, veic pienākumus aizbildnības un aizgādības uzraudzībā, iesniedz tiesā prasības pieteikumus bērna vai aizgādībā esošās personas interesēs, kā arī sadarbojas ar citām valsts un pašvaldības institūcijām, lai veiktu savus uzdevumus.

Par ģimenēm, kurās netiek pietiekami nodrošināta bērna attīstība un audzināšana

Bērnu tiesību aizsardzības likuma 26.panta pirmajā daļā noteikts, ka ģimene ir dabiska bērna attīstības un augšanas vide, un katram bērnam ir neatņemamas tiesības uzaugt ģimenē. Valsts un pašvaldība atbalsta ģimēni un sniedz tai palīdzību.

Bāriņtiesu likuma 17.panta 5.punktā noteikts, ka viens no bāriņtiesas pienākumiem ir informēt pašvaldības sociālo dienestu vai citu atbildīgo institūciju par ģimenēm, kurās netiek pietiekami nodrošināta bērna attīstība un audzināšana un kurām nepieciešama palīdzība. Praksē tie ir gadījumi, kad Bāriņtiesa, saņemot ziņas no dažādiem informācijas avotiem par iespējamiem bērnu tiesību pārkāpumiem ģimenē, izzina apstākļus un izvērtē riskus konkrētajā ģimenē un šo darbību rezultātā secina, ka ir konstatētas pazīmes, kas liecina par nepietiekamu bērna attīstības un audzināšanas nodrošinājumu ģimenē, bet šīs pazīmes neatbilst tiem normatīvajos aktos noteiktiem apstākļiem, lai lemtu par bērna šķiršanu no ģimenes. Lai novērstu iespējamus bērnu tiesību pārkāpumus šādās ģimenēs un uzlabotu tajās dzīvojošo bērnu dzīves kvalitāti, Liepājas pilsētas bāriņtiesa (turpmāk – bāriņtiesa) atbilstoši šī likuma prasībām informē (rakstiski) Liepājas pilsētas domes Sociālo dienestu (turpmāk – Sociālais dienests) par konkrēto ģimēni, lūdzot veikt sociālo darbu.

Pārskata gada ietvaros bāriņtiesa Sociālajam dienestam ir sniegusi informāciju par 29 šādām ģimenēm, kurās aug 43 bērni. Salīdzinot ar iepriekšējo - 2015.gada un 2016.gada statistikas datiem, rādītāji šo kategorijas lietās trīs gadu periodā nav būtiski mainījušies:

- 2016.gadā bāriņtiesa Sociālo dienestu informējusi par 34 ģimenēm, kurās aug 64 bērni un ar kurām nepieciešams veikt sociālo darbu,
- 2015.gadā – par 30 ģimenēm, kurās aug 48 bērni.

Par bērnu aizgādības tiesību pārtraukšanu, atjaunošanu, atņemšanu

Bērna aizgādības tiesības vecākam tiek pārtrauktas, ja bāriņtiesa konstatē kādu no Civillikuma 203.pantā un Bāriņtiesu likuma 22.pantā norādītajiem apstākļiem un atzīst, ka:

- 1) ir faktiski šķēršļi, kas liedz vecākam iespēju aprūpēt bērnu;
- 2) bērns atrodas veselībai vai dzīvībai bīstamos apstākļos vecāka vainas dēļ (vecāku apzinātas rīcības vai nolaidības dēļ);
- 3) vecāks ļaunprātīgi izmanto savas tiesības vai nenodrošina bērna aprūpi un uzraudzību;
- 4) vecāks ir devis piekrišanu bērna adopcijai, izņemot gadījumu, kad viņš kā laulātais ir devis piekrišanu tam, ka bērnu adoptē otrs laulātais;
- 5) konstatēta vecāka vardarbība pret bērnu vai ir pamatotas aizdomas par vecāka vardarbību pret bērnu.

Saskaņā ar Bāriņtiesu likuma 22.panta 1¹.daļu bāriņtiesa, ierosinot lietu par bērna aizgādības tiesību pārtraukšanu vecākam, veic riska novērtēšanu, informē vecāku par sekām un uzdod viņam sadarbībā ar sociālo dienestu noteiktā termiņā novērst bērna attīstībai nelabvēlīgos apstākļus. Ja vecāks šajā termiņā kavējas novērst bērna attīstībai nelabvēlīgos apstākļus un bērna palikšana ģimenē var radīt draudus bērna dzīvībai un veselībai, bāriņtiesa lemj par aizgādības tiesību pārtraukšanu vecākam un bērna šķiršanu no ģimenes.

2017.gadā bāriņtiesa pārtraukusi aizgādības tiesības 61 personai (2016.gadā - 44 personai, 2015.gadā - 37 personai), no tām 29 mātēm un 32 tēviem (attiecīgi 2016.gadā - 26 mātēm un 18 tēviem, bet 2015.gadā - 18 mātēm un 19 tēviem). Minēto personu aizgādībā bija 56 bērni (2016.gadā - 40 bērni, 2015.gadā - 43 bērni). Salīdzinot 2017.gada datus ar iepriekšējo divu gadu statistiku, redzams, ka būtiski pieaudzis to personu skaits, kurām pārtrauktas bērnu aizgādības tiesības. 2017.gadā aizgādības tiesības pārtrauktas 17 personām vairāk nekā 2016.gadā un 24 personām vairāk nekā 2015.gadā. Šo skaita pieaugumu bāriņtiesa skaidro ar to, ka 2017.gadā Liepājā ievērojami mainījās sabiedrības aktivitāte informācijas sniegšanā par novērotiem iespējamiem bērnu tiesību pārkāpumiem. Tam pamatā bija traģiskais notikums Liepājā 2017.gada vasarā, kas izraisīja rezonansi visā Latvijā un kas bija saistīts ar bez uzraudzības atstāta bērna pazušānu, meklēšanu un bojāeju. Bija vērojams, ka pēc šī notikuma pieauga Bāriņtiesā saņemto ziņu skaits par tām ģimenēm, kurās vecāki nenodrošina bērniem piemērotu aprūpi, nenodrošina bērnu uzraudzību.

2017.gadā no ģimenes šķirto bērnu skaits arī attiecīgi palielinājies - tas ir par 16 bērniem vairāk kā 2016.gadā un par 13 bērniem vairāk kā 2015.gadā.

Pārskata gada ietvaros, pieņemot lēmumu par aizgādības tiesību pārtraukšanu vecākiem, par vienu personu bāriņtiesa informējusi Valsts policijas Kurzemes reģiona pārvaldes Liepājas iecirkni, jo konstatēta vecāka vardarbība vai pamatotas aizdomas par vardarbību pret bērnu. Būtiski, ka informāciju tiesībsargājošajām institūcijām par vardarbību pret bērnu sniedz arī citas personas (bērna radnieki, psihologi, izglītības iestāde u.c), līdz ar to rādītāji par vecākiem, kuriem pārtrauktas aizgādības tiesības tā iemesla dēļ, ka viņi izturējušies vardarbīgi pret bērnu, var atšķirties no Policijas statistikas rādītājiem par gadījumu skaitu, kuros par bērnu tiesību pārkāpumiem informētas tiesībsargājošās institūcijas.

Visos gadījumos, kad bāriņtiesa pieņēmusi lēmumu par bērna aizgādības tiesību pārtraukšanu vecākam, par pieņemto lēmumu, kā tas noteikts Bāriņtiesu likuma 39.panta pirmajā daļā un Bērnu tiesību aizsardzības likuma 27.panta piektajā daļā, bāriņtiesa informāciju sniegusi Sociālajam dienestam, kuram lūgts sniegt nepieciešamo palīdzību ģimenei, lai sekmētu bērna atgriešanos ģimenē.

Normatīvie akti nosaka, ja bērna aizgādības tiesību pārtraukšanas iemesli ir zuduši, bāriņtiesa lemj par pārtraukto bērna aizgādības tiesību atjaunošanu. Līdz ar to, sagatavojot lietu par iespējamu bērna pārtraukto aizgādības tiesību atjaunošanu vecākam, bāriņtiesai primāri jāpārlicinās, vai ir mainījušies tie apstākļi, kas pastāvēja laikā, kad vecākam tika pārtrauktas aizgādības tiesības. Tāpat jāpārlicinās, vai

nepastāv arī citi pārtraukto aizgādības tiesību atjaunošanas riski. Līdz ar to bāriņtiesa vērtē gan iespējamo risku bērna drošībai, attīstībai un veselībai, kā arī apstākli, vai bērnam, atgriežoties ģimenē, tiks nodrošināta pilnvērtīga aprūpe, atbilstoša audzināšana un labvēlīga dzīves vide.

2017.gadā pārtrauktās aizgādības tiesības atjaunotas 13 personām (2016.gadā - 5 personām, bet 2015.gadā – 9 personām), no tām – 8 mātēm un 5 tēviem (2016.gadā - 4 mātēm, 1 tēvam, bet 2015.gadā – 4 mātēm un 5 tēviem). Pamatojoties uz to pārskata periodā 17 bērni (2016.gadā 6 bērni; 2015.gadā 13 bērni) atgriezušies vecāku aizgādībā.

Civillikuma 203.pantā noteikts, ja gada laikā no aizgādības tiesību pārtraukšanas nav iespējams tās atjaunot, bāriņtiesa lemj par prasības celšanu tiesā aizgādības tiesību atņemšanai, izņemot gadījumu, kad aizgādības tiesības nevar atjaunot no vecāka neatkarīgu apstākļu dēļ. Aizgādības tiesību atņemšanu vienam vai abiem vecākiem kā galējo līdzekli piemēro tiesa. Civillikuma normas paredz, ka vecākam aizgādības tiesības ar tiesas spriedumu var atņemt divos gadījumos:

1) viņa vainas dēļ (vecāka apzinātas rīcības vai nolaidības dēļ) ir apdraudēta bērna veselība vai dzīvība;

2) vecāks ļaunprātīgi izmanto savas tiesības vai nenodrošina bērna aprūpi un uzraudzību, un tas var apdraudēt bērna fizisko, garīgo vai tikumisko attīstību.

Pārskata gadā bāriņtiesa par 35 vecākiem (2016.gadā par 45 vecākiem; 2015.gadā par 34 vecākiem) pieņēmusi lēmumu un cēlusi prasību tiesā par bērnu aizgādības tiesību atņemšanu šīm personām.

2017.gadā 36 bērnu vecākiem (2016.gadā 49 bērnu vecākiem; 2015.gadā 40 bērnu vecākiem) ar tiesas spriedumu atņemtas bērnu aizgādības tiesības, tas ir, 2017.gadā 28 personām (15 mātēm un 13 tēviem), 2016.gadā 44 personām (24 mātēm un 20 tēviem), 2015.gadā 39 personām (19 mātēm un 20 tēviem).

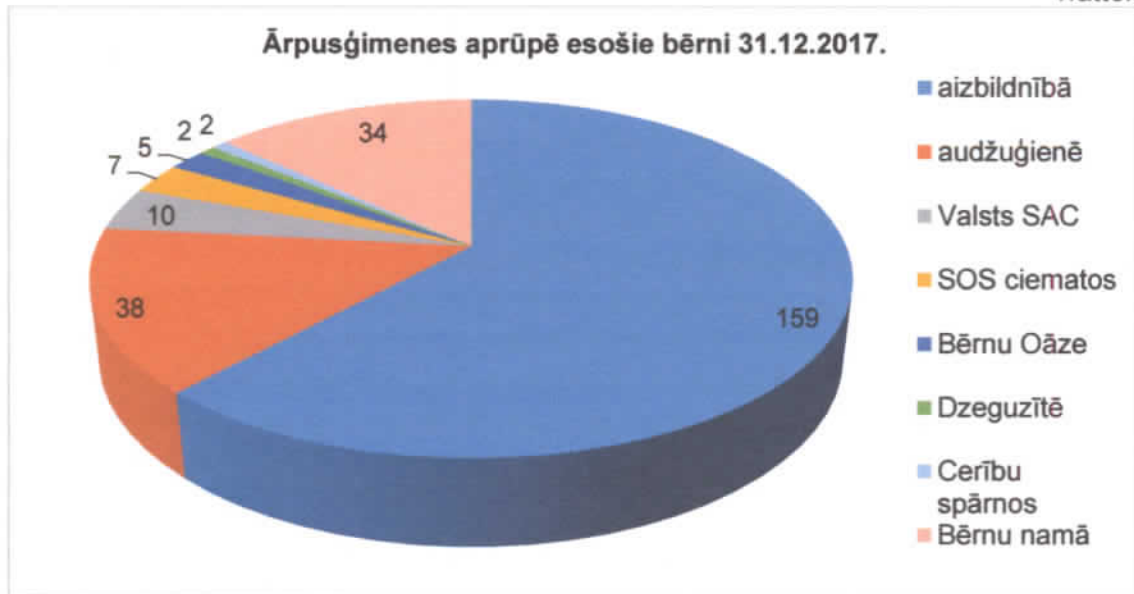
Par bērnu ārpusģimenes aprūpi

Ārpusģimenes aprūpes mērķis saskaņā ar Bērnu tiesību aizsardzības likuma 32.pantā noteikto ir radīt bērnam aizsargātības sajūtu, nodrošināt apstākļus viņa attīstībai un labklājībai. Lemjot par ārpusģimenes aprūpi bērnam, bāriņtiesai nepieciešams izskaidrot bērnam iespējamās ārpusģimenes aprūpes veidus un noskaidrot bērna viedokli par viņam piemērotāko ārpusģimenes aprūpes veidu, ja bērns spēj formulēt savu viedokli.

Normatīvie akti paredz primāri nodrošināt bērnam iespēju augt pie aizbildņa vai audžuģimēnē. Tikai tad, ja nav iespējams nodrošināt ārpusģimenes aprūpi pie aizbildņa vai audžuģimēnē, bāriņtiesa lemj par bāreņa vai bez vecāku gādības palikuša bērna ievietošanu institūcijā.

2017.gada 31.decembrī ārpusģimenes aprūpē atradās 257 bērni, no tiem 159 aizbildnībā, 38 audžuģimēnē un 60 institucionālā aprūpē.

Saskaņā ar Sociālo pakalpojumu attīstības pamatnostādņem 2014.–2020.gadam viens no svarīgākajiem rīcības virzieniem ir deinstitutionalizācija. Deinstitutionalizācijas plānā izvirzītie mērķi ir institucionālās aprūpes pakalpojuma vajadzības izvērtēšana individuāli katram konkrētam bērnam atbilstoši bērna individuālajām vajadzībām, tādējādi ierobežojot bērnu ievietošanu institūcijās, ja ir iespējams nodrošināt institucionālajai aprūpei alternatīvus (ģimeniskai videi pietuvinātus) ārpusģimenes aprūpes pakalpojumus. Lai nodrošinātu deinstitutionalizācijas principa – ģimeniskas vides nodrošināšana bērnam - īstenošanu praksē, bāriņtiesa periodiski pārliecinās, vai institūcijā ievietotam bērnam joprojām nav iespējams nodrošināt aprūpi ģimeniskā vidē.

Kā redzams 1.attēlā, visvairāk Liepājas pašvaldības bāreņu un bez vecāku gādības palikušo bērnu aprūpe tiek nodrošināta aizbildnībā (62%). Lai arī kopumā 60 bērni atrodas institucionālā aprūpē, jāņem vērā, ka 7 bērni ievietoti SOS ciematā Valmierā, kur bērnu aprūpe pietuvināta ģimeniskai videi.

Valsts sociālās aprūpes centra (turpmāk- Valsts SAC) filiālē "Liepāja" aprūpi saņem 10 bērni. No tiem 8 bērni ir ar smagām veselības problēmām. Tieši smagā veselības stāvokļa dēļ ir ļoti ierobežotas iespējas bērniem nodrošināt viņu veselības stāvoklim atbilstošu audžuģimeni.

Liepājas pilsētas domes Sociālā dienesta bērnamā (turpmāk- bērnam) aprūpes pakalpojums tiek nodrošināts 36 bērniem, vecumā līdz 17 gadiem. No šī bērnu skaita 2 bērni (nepilngadīga jaunie ar jaundzimušo) saņem aprūpi biedrībā "Cerību spārni" Sociālā atbalsta centrā "Cerību māja" Siguldā.

Pieci bērni aprūpi saņem SIA "Bērnu Oāzē" struktūrvienībā "Mākoņkalns", kurā tiek realizēta uzvedības korekcijas programma jauniešiem ar būtiskām uzvedības problēmām un tieksmi uz likumpārkāpumiem. Savukārt divi bērni aprūpi saņem Ģimenes krīzes centrā "Dzeguzīte" Koknese novadā.

Pārskata gadā ārpusģimenes aprūpe institūcijā un audžuģimenē nodrošināta 47 no visiem ārpusģimenes aprūpē nodotajiem bērniem, no tiem 18 bērni ievietoti audžuģimenēs, bet 29 - institūcijā. Izplatītākais iemesls, kādēļ bijis nepieciešams bērnus nodrošināt ar ārpusģimenes aprūpi audžuģimenē vai institūcijā ir tas, ka bērnu vecākiem ir pārtrauktas aizgādības tiesības. Tikai 1 bērnam nodrošināta ārpusģimenes aprūpe audžuģimenē dēļ domstarpībām bērna un vecāka attiecībās.

Tikai izņēmuma gadījumos, tas ir tad, ja nav iespējams bērnam iecelt aizbildni vai ievietot bērnu audžuģimenē, pieļaujama bērna ārpusģimenes aprūpe institūcijā, tas ir Valsts SAC vai Bērnunamā.

Vērtējot salīdzinoši, redzams, ka pārskata gadā lielākā daļa bērnu nodrošināti ar ārpusģimenes aprūpi tieši ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijā, tas ir, aprūpes pakalpojumu saņem VSAC vai Bērnunamā.

Analizējot bāriņtiesas datus, redzams, ka no pārskata gadā institūcijā ievietotajiem bērniem, 13 bērniem jau nodrošināta ģimeniska vide- iecelts aizbildnis vai ievietoti audžuģimenēs. No Valsts SAC ievietotajiem 9 bērniem, aprūpi iestādē turpina saņemt 3 bērni, no kuriem vienam ir būtiskas veselības problēmas, savukārt, no 20 bērniem, kuri pārskata gadā ievietoti bērnunamā, aprūpi iestādē turpina saņemt 12 bērni, taču arī šiem bērniem bāriņtiesa turpina meklēt iespējas dzīvot ģimeniskā vidē un tuvākajā laikā pieci bērni, iespējams tiks ievietoti audžuģimenē vai iecelts aizbildnis.

Par aizbildnības lietām

Saskaņā ar Civillikuma 217.panta pirmo daļu un 222.pantu aizbildnību nodibina pār bez vecāku aizgādības palikušajiem nepilngadīgajiem. Aizbildnis aizvieto savam aizbilstamajam vecākus, atbalsta bērnu, sevišķi gādā par viņa audzināšanu, kā arī pārstāv bērna personiskās un mantiskās intereses. Bāriņtiesa lemj par aizbildnības nodibināšanu un aizbildņa iecelšanu bērnam, ja:

- 1) bērna vecāki ir miruši vai izsludināti par mirušiem;
- 2) bērna vecākiem ir pārtrauktas vai atņemtas aizgādības tiesības;
- 3) bērna vecāki ir pazuduši un izsludināti meklēšanā;
- 4) bērna vecāki slimības dēļ nespēj pienācīgi aprūpēt un uzraudzīt bērnu;
- 5) radušās būtiskas domstarpības bērna un vecāku attiecībās;
- 6) abi bērna vecāki ir nepilngadīgi;
- 7) radušies citi neatliekami gadījumi (nodrošinot normatīvajos aktos noteikto prasību ievērošanu).

Lemjot par aizbildņa iecelšanu, bāriņtiesai ir jāpārlicinās, vai par aizbildni ieceljamajai personai ir aizbildņa pienākumu pildīšanai nepieciešamās spējas un īpašības. Bāriņtiesa izvērtē personas motivāciju kļūt par aizbildni, ģimenes locekļu savstarpējās attiecības, nodarbinātību, dzīves apstākļus, spējas pārstāvēt bērnu personiskajās un mantiskajās attiecībās, kā arī ņem vērā atzinumus par personas veselības stāvokli, ko sniedz ģimenes ārsts, kā arī psihiatrs un narkologs.

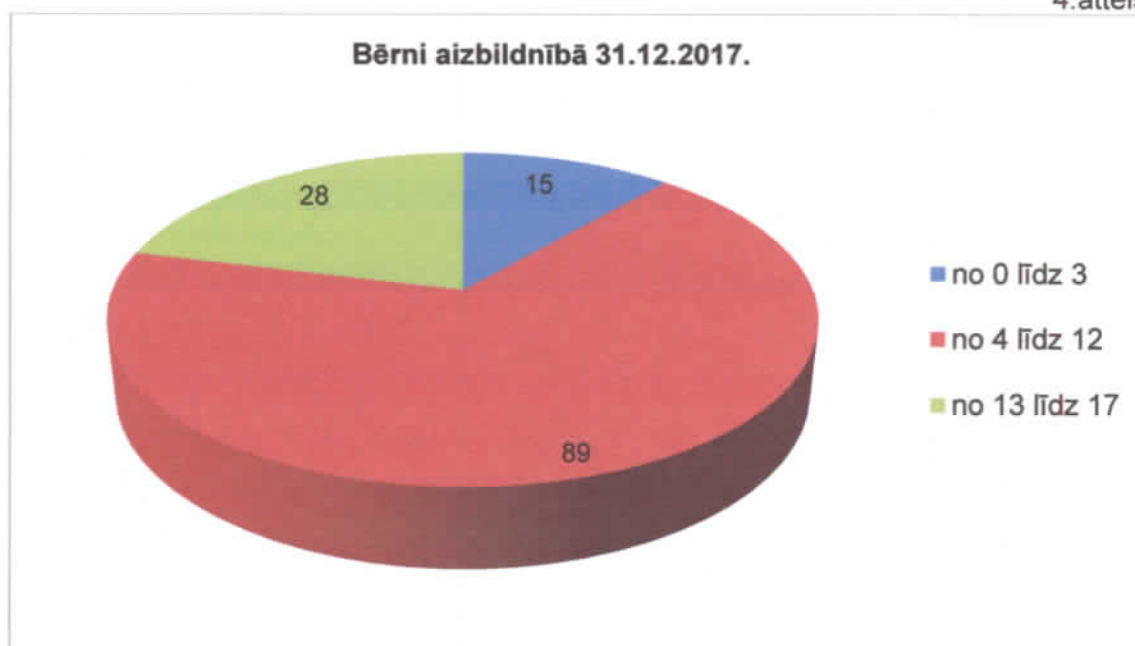
Saskaņā ar Civillikuma 235.un 236.panta tiesisko regulējumu aizbildnība pār nepilngadīgajiem piekrīt vispirms viņu tuvākajiem radniekiem, bet tam ir nepieciešams bāriņtiesas apstiprinājums. Par aizbildņiem bāriņtiesa izrauga no vienādi tuviem radniekiem piemērotākos, bet, ja tuvākie izrādītos nepiemēroti, tad tālākos. Ja starp nepilngadīgo radniekiem neatrodas spējīgi vai arī, ja spējīgie nevar uzņemties aizbildnību, vai ja viņus atlaiž no aizbildņu amata likumisku iemeslu dēļ, kā arī, ja nepilngadīgajiem nemaz nav radnieku, aizbildņus ieceļ no citu personu vidus.

3.attēls

Pārskata perioda beigās kopējais aizbildņu skaits ir 125, no tiem 99 ir bērnu radnieki, īpaši vecvecāki. Pārskata periodā 18 personas ieceltas par aizbildni, no tām 15 ir bērnu radnieki. Papildus vērtēta 19 personu atbilstība aizbildņa pienākumu pildīšanai, tai skaitā 8 gadījumos pēc citas pašvaldības bāriņtiesas lūguma un 1 gadījumā pēc ārvalsts (Anglijas) kompetento iestāžu lūguma. Vērtējot aizbildņa kandidātus pēc ārvalsts kompetento iestāžu lūguma prasības ir daudz augstākas, nepieciešams iegūt daudz plašāku informāciju, līdz ar to vērtēšanas process ir sarežģīts un laikietilpīgs.

4.attēls

Kā redzams no 4.attēla, uz 2017.gada 31.decembri 159 bērni nodoti aizbildnībā, visvairāk no tiem - 89 bērni ir vecumā no 4 līdz 12 gadiem. Pārskata periodā aizbildnība nodibināta 25 nepilngadīgajiem, 10 no tiem ir vecumā līdz 3 gadiem, 13- vecumā no 4 līdz 12 gadiem un 2 vecumā no 13 līdz 17 gadiem. Papildus Liepājas pilsētas bāriņtiesa uzrauga 26 bērnu aizbildnības lietas no citām pašvaldībām (lēmumu par aizbildnības nodibināšanu un aizbildņa iecelšanu pieņēmusi cita pašvaldība, bet bērni dzīvo aizbildņa ģimenē Liepājā). Papildus bāriņtiesa uzrauga 5

aizbildnības lietas, kur lēmumu par bērna nodošanu aizbildņa aprūpē pieņēmusi ārvalsts kompetentā iestāde (1 gadījumā – Krievija, 4 gadījumos – Anglija).

Civillikuma 339.pants noteic, ka aizbildnība izbeidzas aizbilstamajam ar viņa pilngadību; viņu adoptējot; ja vecākiem atjaunotas aizgādības tiesības. Saskaņā ar Bāriņtiesu likuma 33.panta pirmo daļu bāriņtiesa lemj par aizbildņa atlaišanu no aizbildņa pienākumu pildīšanas Civillikumā paredzētajos gadījumos, kā arī tad, ja, bērna vecākiem atjaunotas bērna pārtrauktās vai atņemtās aizgādības tiesības, bērna vecāki atradušies, bērna vecākam, kurš slimības dēļ iepriekš nespēja pienācīgi aprūpēt un uzraudzīt bērnu, vairs nepastāv šķērslis bērna aizgādības īstenošanai, bērna vecāki kļuvuši pilngadīgi, atrisinājušās domstarpības bērna un vecāku attiecībās.

Pārskata periodā lielākoties aizbildnība izbeigusies ar aizbilstamā pilngadību, proti 10 aizbilstamie kļuvuši pilngadīgi. 9 bērni atgriezušies vecāku aprūpē, jo vecākiem atjaunotas pārtrauktās vai atņemtās aizgādības tiesības, 1 bērnam aizbildnība izbeigusies, jo viņa vecāks kļuvis pilngadīgs, savukārt vienā gadījumā aizbildnis adoptējis savu aizbilstamo. Vienā gadījumā aizbildnis atcelts nolaidīgas darbības dēļ.

Par audžuģimeņu lietām

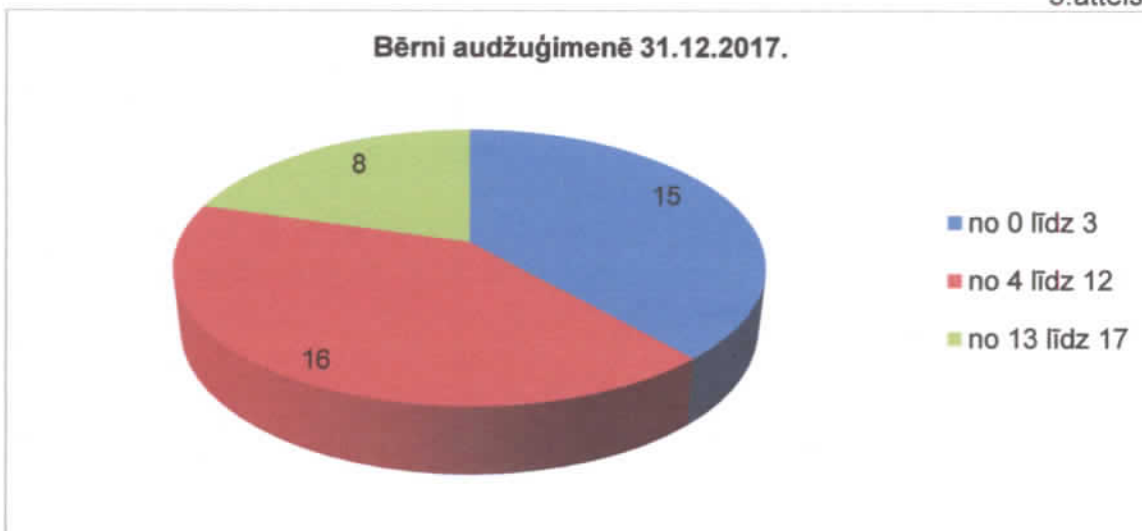
Audžuģimene ir ģimene vai persona, kas nodrošina aprūpi bērnam, kuram uz laiku vai pastāvīgi atņemta viņa ģimeniskā vide vai kura interesēs nav pieļaujama palikšana savā ģimenē. Audžuģimenes pienākums ir nodrošināt bērnam viņa vecumam un veselības stāvoklim atbilstošus sadzīves apstākļus un aprūpi (veselības aprūpi, audzināšanu un izglītību). Bērnu audžuģimenē ievieto uz laiku, kamēr bērns var atgriezties savā ģimenē vai, ja tas nav iespējams, līdz bērna adopcijai vai aizbildnības nodibināšanai. Saskaņā ar Bāriņtiesu likuma 25.pantā noteikto bāriņtiesa lemj par:

- 1) ģimenes vai personas piemērotību audžuģimenes pienākumu veikšanai;
- 2) audžuģimenes statusa piešķiršanu;
- 3) bērna ievietošanu audžuģimenē vai uzturēšanās izbeigšanu tajā.

Liepājā uz 2017.gada 31.decembri audžuģimenes statuss ar bāriņtiesas lēmumu piešķirts 22 ģimenēm. Pārskata periodā trim ģimenēm piešķirts audžuģimenes statuss un divās no tām jau ievietoti kopā pieci bez vecāku gādības palikušie bērni. Audžuģimenēs Liepājā ir ievietoti 38 Liepājas pašvaldības bērni un 6 bērni no citām pašvaldībām. Ārpus Liepājas audžuģimenēs ir ievietoti 5 Liepājas pašvaldības bērni.

Pārskata gadā Bāriņtiesa sadarbībā ar Sociālo dienestu un nodibinājumu "Sociālo pakalpojumu aģentūra" piedalījusies atbalsta programmas Liepājas audžuģimenēm izstrādē ar mērķi palielināt audžuģimeņu skaitu pilsētā. Atbilstoši izstrādātajai atbalsta programmai Liepājas pilsētas dome 2017.gada 9.novembrī pieņēmusi saistošos noteikumus Nr.21 "Liepājas pilsētas pašvaldības palīdzība audžuģimenei".

5.attēls

Uz 2017.gada 31.decembri 38 bērni ievietoti audžuģimenēs. No tiem 15 bērni ir vecumā no 0 līdz 3 gadiem, 16 bērni - vecumā no 4 līdz 12 gadiem un 8 bērni - vecumā no 13 līdz 17 gadiem.

Pārskata periodā audžuģimenēs ievietoti 18 bērni, savukārt 17 bērnu aprūpe audžuģimenēs izbeigta. Aprūpes izbeigšanas iemesli: 7 bērni adoptēti, 4 bērniem iecelts aizbildnis, 3 bērni ievietoti institūcijā, divi bērni atgriezušies vecāku aprūpē, bet viens kļuvis pilngadīgs.

Par adopcijas lietām

Bērnu tiesību aizsardzības likuma 31.panta pirmajā un otrajā daļā noteikts, ka adopcija tiek atbalstīta, lai bērna attīstībai nodrošinātu ģimenisku vidi. Adopcijas uzdevums ir radīt bez vecāku gādības palikušajiem bērniem apstākļus audzināšanai ģimenē, nodrošinot stabilu un harmonisku dzīves vidi. Bāriņtiesas kompetence ir lemt par:

- 1) personas atzīšanu par adoptētāju;
- 2) brāļu un māsu, pusbrāļu un pusbāru šķiršanu Civillikumā noteiktajos gadījumos;
- 3) to, vai Latvijā iespējams nodrošināt bērna audzināšanu ģimenē vai pienācīgu aprūpi;
- 4) bērna nodošanu adoptētāja aprūpē un uzraudzībā līdz adopcijas apstiprināšanai;
- 5) pirmsadopcijas aprūpes izbeigšanu bērnam;
- 6) adopcijas atbilstību bērna interesēm.

Lai kļūtu par adoptētāju, bāriņtiesā jāiesniedz adopcijas pieteikums, kurā norādīti adopcijas motīvi, vēlamo adoptējamo skaits, dzimums un vecums, kā arī adoptētāja reliģiskā pārliecība, ja tāda ir, kā arī izziņu par nodrošinājumu ar dzīvojamo platību, dzīves aprakstu, izziņu par personas veselības stāvokli u.c. adopcijas kārtībā paredzētie dokumenti. Pēc personas iesniegto dokumentu izvērtēšanas, bāriņtiesa, lai konstatētu personas piemērotību adopcijai, atbilstoši normatīvajos aktos paredzētajai adopcijas kārtībai ne ilgāk kā sešus mēnešus veic adoptētāja ģimenes izpēti, tostarp:

- izvērtē adopcijas motivāciju, ģimenes locekļu savstarpējās attiecības un spējas izaudzināt bērnu;
- noskaidro adoptētāja ģimenes dzīves apstākļus un izvērtē adoptētāja materiālo stāvokli;
- pieprasa informāciju par Sodu reģistrā iekļautajām ziņām attiecībā uz adoptētāju;
- nosūta personu pie psihologa saņemt atzinumu par personas piemērotību adopcijai.

Pēc ģimenes izpētes veikšanas bāriņtiesa lemj par personas atzīšanu par adoptētāju. Pārskata periodā Bāriņtiesa 32 personas atzinusi par adoptētājiem. 1 no tām vēlējās adoptēt aizbildnībā esošu bērnu (bijusi bērna aizbildnis), 25 personas vēlējās adoptēt ārpusģimenes aprūpē esošu bērnu, bet 6 personas- otra laulātā bērnu.

Ārpusģimenes aprūpē esošu bērnu var adoptēt, ja pirms adopcijas apstiprināšanas viņš atradies adoptētāja aprūpē un uzraudzībā un ir konstatēta bērna un adoptētāja savstarpējā piemērotība, kā arī ir pamats uzskatīt, ka adopcijas rezultātā starp adoptētāju un adoptējamo izveidosies patiesas bērnu un vecāku attiecības. Atbilstoši adopcijas kārtībai, adoptētāja aprūpē bērnu var nodot ar bāriņtiesas lēmumu uz laiku līdz sešiem mēnešiem. 2017.gadā 11 bērni nodoti adoptētāju aprūpē, savukārt par 19 bērniem Bāriņtiesa pieņēmusi lēmumu par to, ka adopcija ir bērna interesēs. 3 bērni ir vecumā no 0 līdz 3 gadiem, 11 bērni vecumā no 4 līdz 12 gadiem, 5 bērni ir vecumā no 13 līdz 17 gadiem.

Par aizgādības lietām

Aizgādību nodibina pilngadīgai personai, kurai ierobežota rīcībspēja. Tāpat, neierobežojot personas rīcībspēju, pār personu noteiktos gadījumos var tikt nodibināta pagaidu aizgādība, ja nepieciešams veikt pasākumus personas interešu aizsardzībai. Civillikumā noteikts, ka personas, kurai ir garīga rakstura vai citi veselības traucējumi rīcībspēju var ierobežot, ja tas nepieciešams šīs personas interesēs un ir vienīgais

veids, kā tās aizsargāt. Civillikuma 355.pantā noteikts, ka aizgādņus pār pilngadīgajiem pēc tiesas sprieduma ieceļ attiecīgā bāriņtiesa. Bāriņtiesu likuma 40.panta pirmajā daļā noteikts, ka bāriņtiesa saskaņā ar tiesas nolēmumu par aizgādības nodibināšanu ieceļ aizgādni:

- 1) personai ar garīga rakstura vai citiem veselības traucējumiem, kurai rīcībspēju ierobežojusi tiesa;
- 2) personai, kurai tiesa nodibinājusi pagaidu aizgādību;
- 3) personai, kurai rīcībspēju tiesa ierobežojusi izlaidīgas vai izšķērdīgas dzīves dēļ, kā arī alkohola vai citu apreibinošo vielu pārmērīgas lietošanas dēļ;
- 4) promesošās vai pazudušas personas mantai;
- 5) testamenta izpildīšanai.

Atbilstoši Bāriņtiesu likumā noteiktajam, bāriņtiesa saskaņā ar notāra taisīto notariālo aktu par aizgādības nodibināšanu mantojumam ieceļ aizgādni mantojumam. Pārskata periodā saņemti 5 notariālie akti par aizgādības nodibināšanu mantojumam. Visos šajos gadījumos Bāriņtiesa iecēlusi aizgādni, lai nodrošinātu mantojuma uzraudzību un apsaimniekošanu.

Atbilstoši Civilprocesa 268.pantam, ja tiesa uz pierādījumu pamata konstatē, ka personas rīcībspēja ir ierobežojama, tā taisa spriedumu, kurā norāda rīcībspējas ierobežojuma apjomu un ar kuru nodibina personai aizgādību. Tiesa, izvērtējot personas spējas, nosaka, vai un kādā apjomā aizgādnis ar aizgādībā esošo rīkojas kopā, un tikai pēc tam apjomu, kādā aizgādnis rīkosies patstāvīgi. Vienlaikus tiesa uzliek par pienākumu bāriņtiesai iecelt šai personai aizgādni, kam uzdod rīkoties tiesas noteiktajā apjomā. Jāņem vērā, ka tiesas spriedumu par rīcībspējas ierobežojumu var pārskatīt jebkurā brīdī, bet ne retāk kā reizi septiņos gados no tā spēkā stāšanās dienas.

Civilprocesa likuma pārejas noteikumu 62.pants nosaka, ka līdz 2017.gada 1.janvārim aizgādnis sniedz pirmreizēju pieteikumu tiesai par rīcībspējas ierobežojumu pārskatīšanu aizgādībā esošajai personai, tas ir, par personām, kuras atzītas par rīcībnespējīgām līdz 2013.gada 1.janvārim, kad stājās spēkā attiecīgie grozījumi. Saskaņā ar Bāriņtiesu likuma 17.panta 3.¹ punktu, bāriņtiesa sniedz tiesai informāciju, kurai ir nozīme lietā par personas rīcībspējas ierobežošanu, pagaidu aizgādības nodibināšanu un rīcībspējas ierobežojumu pārskatīšanu. Bāriņtiesa pārskata periodā piedalījies 42 tiesas procesos aizgādības lietās.

2017.gada 31.decembrī Bāriņtiesas pārraudzībā bija 79 aizgādībā esošas personas. Pārskata gada periodā 14 personām ar ierobežotu rīcībspēju iecelts aizgādnis, savukārt 13 aizgādņiem noteikts pilnvaru apjoms jau esošās aizgādības lietas ietvaros, pamatojoties uz tiesas spriedumu par rīcībspējas pārskatīšanu.

Par pieņemtajiem lēmumiem

Pārskata periodā Bāriņtiesa pieņēmusi 513 lēmumus:

Par aizgādības tiesību pārtraukšanu, atjaunošanu	95
Par prasības celšanu tiesā par aizgādības tiesību atņemšanu	24
Par aizbildības nodibināšanu un aizbildņa iecelšanu	24
Par aizbildņa atbrīvošanu no pienākumu pildīšanas	26
Par personas atbilstību aizbildņa pienākumu pildīšanai	12
Par bērnu ievietošanu audžuģimenē, par uzturēšanās termiņa pagarināšanu audžuģimenē, uzturēšanās izbeigšanu audžuģimenē	29
Par bērnu ievietošanu sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijā	17
Par personu atzīšanu par adoptētājiem	20
Par bērnu nodošanu adoptētāju aprūpē, par bērnu adopciju	22
Par piemērotību audžuģimenes pienākumu pildīšanai	1
Par audžuģimenes statusa piešķiršanu	3
Par viesģimenes statusa piešķiršanu	2

Par bērnu nodošanu aprūpē citai personai	7
Par mantas pārvaldību	39
Par aizgādņa iecelšanu personai	20
Par aizgādņa atbrīvošanu no pienākumu pildīšanas	5
Par aizgādņa pilnvaru apjoma noteikšanu	29
Par mantojuma aizgādņa iecelšanu/atbrīvošanu	10
Par atzinuma sniegšanu tiesai lietās, kas izriet no aizgādības lietām	17
Par sociālo pabalstu un apgādnieka zaudējuma pensijas izmaksu pārtraukšanu, piešķiršanu	11
Par bērnu uzvārdu maiņu	7
Par vecāku domstarpībām bērnu aizgādības jautājumos	1
Par bērnu obligāto ārstēšanu	1
Par nodokļu atvieglojumu piešķiršanu	5
Par atļauju bērnam šķērsot LR valsts robežu	35
Par atļauju ārpusģimenes aprūpē esošajiem bērniem uzturēties pie vecākiem vai radniekiem	16
Citi lēmumi	35

Par dalību tiesas sēdēs

Bāriņtiesas priekšsēdētāja, priekšsēdētājas vietniece un bāriņtiesas locekles pārskata periodā pēc tiesas aicinājuma piedalījušās 176 tiesas sēdēs:

Lietās par rīcībspējas ierobežošanu, rīcībspējas pārskatīšanu	dalība 42 tiesas sēdēs
Lietās par aizgādības tiesību atņemšanu	dalība 37 tiesas sēdēs
Lietās par aizgādības tiesību atjaunošanu	dalība 4 tiesas sēdēs
Lietās par adopcijas apstiprināšanu	dalība 18 tiesas sēdēs
Lietās par atsevišķas aizgādības noteikšanu	dalība 10 tiesas sēdēs
Lietās par saskarsmes tiesības kārtības noteikšanu	dalība 25 tiesas sēdēs
Lietās par bērna dzīvesvietas noteikšanu	dalība 7 tiesas sēdēs
Par medicīniska rakstura piespiedu līdzekļu piemērošanu, grozīšanu vai atcelšanu	dalība 21 tiesas sēdēs
Kā cietušā pārstāvis kriminālprocesā	dalība 8 tiesas sēdēs
Kā apsūdzētā pārstāvis kriminālprocesā	dalība 2 tiesas sēdēs
Kā atbildētājs lietā par administratīvā akta atcelšanu	dalība 2 tiesas sēdēs

Par lietvedībā esošajām lietām

Pārskata periodā Bāriņtiesas lietvedībā bijušas 868 lietas:

Aizgādības lietas	105
Aizbildnības lietas	192
Lietas par bez vecāku gādības esošo bērnu ievietošanu audžuģimenē	30
Lietas par bez vecāku gādības esošo bērnu ievietošanu sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijā	40
Adopcijas lietas	49
Audžuģimeņu lietas	23
Viesģimeņu lietas	11

Lietas par bērnu nodošanu aprūpē citai personai	14
Lietas par bērnu mantas pārvaldību	173
Aizgādības lietas, tajā skaidā par aizgādību mantojumam	97
Lietas par atzinuma sniegšanu tiesai	30
Lietas par sociālo pabalstu un apgādnieka zaudējuma pensijas izmaksu pārtraukšanu, piešķiršanu	11
Lietas par bērnu uzvārdu maiņu	7
Lietas par vecāku domstarpībām bērnu aizgādības jautājumos	7
Lietas par bērnu obligāto ārstēšanu	1
Pārbaudes lietas	115

Par profilakses darbu ar bērniem

Bāriņtiesā strādājošā speciālista bērnu tiesības aizsardzības jautājumos kompetencē ir veikt likumpārkāpumu profilakses darbu ar bērniem, kā arī iekārtot profilakses lietas un izstrādāt uzvedības sociālās korekcijas programmu bērniem, kuriem tās nepieciešamas. Speciālists piedalās Liepājas pilsētas domes Bērnu tiesību aizsardzības komisijas sēdēs, sagatavo pamatinformāciju par aicināto bērnu, viņa problēmām un veikto profilaktisko darbu.

Bērnu tiesību aizsardzības likuma 58.pantā noteikts, ka pašvaldība sadarbībā ar bērnu vecākiem, izglītības iestādēm, Valsts policiju, sabiedriskajām organizācijām un citām iestādēm veic likumpārkāpumu profilakses darbu ar bērniem un iekārto profilakses lietu, kā arī izstrādā sociālās korekcijas un sociālās palīdzības programmu katram bērnam, kurš:

- 1) izdarījis noziedzīgu nodarījumu un pirmstiesas izmeklēšanas laikā nav apcietināts;
- 2) atzīts par vainīgu noziedzīga nodarījuma izdarīšanā, bet sods nav saistīts ar brīvības atņemšanu;
- 3) atbrīvots no kriminālatbildības;
- 4) atbrīvots no ieslodzījuma vai soda izciešanas vietas;
- 5) izdarījis Krimināllikumā paredzētās prettiesiskās darbības pirms 14 gadu vecuma sasniegšanas;
- 6) vairāk nekā divas reizes izdarījis Administratīvo pārkāpumu kodeksā paredzētās prettiesiskās darbības;
- 7) ubago, klaiņo vai veic citas darbības, kas var novest pie prettiesiskas rīcības.

Profilakses lietas tiek iekārtotas un uzvedības sociālās korekcijas programmas tiek izstrādātas pēc Valsts policijas, Bāriņtiesas, izglītības iestāžu, Sociālā dienesta un Administratīvās komisijas iniciatīvas. Administratīvā komisija 2017.gadā 32 bērniem piemērojusi audzinoša rakstura piespiedu līdzekli, nosakot uzvedības ierobežojums un uzliekot par pienākumu nepilngadīgajam piedalīties uzvedības sociālās korekcijas programmā. Attiecībā pret 2016.gadu bērnu skaitu, kuriem Administratīvā komisija piemērojusi audzinoša rakstura piespiedu līdzekli-pienākumu piedalīties uzvedības sociālās korekcijas programmā pieaudzis divkārt (2016.gadā-15 bērni), kas skaidrojams ar to ka šāda veida audzinoša rakstura piespiedu līdzekļa piemērošana nepilngadīgajiem uzsākta pēc 2016.gada 1.jūnija, kad stājās spēkā grozījumi likumā „Par audzinoša rakstura piespiedu līdzekļu piemērošanu bērniem”.

Uzvedības sociālās korekcijas lietu galvenā problemātika ir nepilngadīgo likumpārkāpumu veikšana, atkarību izraisošo vielu lietošana, devianta uzvedība jauniešu vidū, motivācijas trūkums problēmu risināšanā, ilgstoši skolu kavējumi, nesekmība.

Uz 2017.gada 31.decembri 64 bērniem iekārtotas profilakses lietas, no kurām 59 bērniem ir izstrādātas uzvedības sociālās korekcijas programmas. 2017.gadā reģistrētas 45 jaunas profilakses lietas un izstrādātas programmas.

Laika periodā no 2017.gada janvārim līdz 2017.gada decembrim 31 bērniem profilakses lietas slēgtas sakarā ar situācijas uzlabošanu, noņemšanu no Valsts policijas uzskaites vai pilngadības iestāšanu. Pamatojoties uz Liepājas pilsētas domes Bērnu tiesības aizsardzības komisijas 2017.gada 22.augusta lēmumu, 9 profilakses

lietas nodotas turpmākam darbam Liepājas pilsētas domes Sociālā dienesta Bērnuma profesionāļu komandai.

Preventīvais darbs ar bērniem pierādījis, ka optimālais uzvedības sociālās korekcijas rezultāts ir deviantas uzvedības novēršana, pozitīvas uzvedības izmaiņas, tai skaitā panākot, ka netiek veikti jauni un atkārtoti likumpārkāpumi, tiek atsāktas mācības, sekmju uzlabošana, kavējumu novēršana, iegūta vispārējā izglītība un mācības tiek turpinātas, nepilngadīgais iesaistās saturīga brīvā laika aktivitātēs, atkarību problēmu risināšanā, saņem psiholoģisko palīdzību, vecāki iesaistās bērnu un ģimenes sociālo problēmu risināšanā, veic sadarbību ar sociālo dienestu.

Liepājā profilakses darbu ar bērniem Bērnu tiesību aizsardzības likuma 58.panta izpratnē veic tikai viens speciālists, secināms, ka tas ir nepietiekami, lai kvalitatīvi un efektīvi, atbilstoši katra bērna individuālajām vajadzībām, realizētu sociālo korekciju.

Cita informācija

Bāriņtiesa, lai veiktu savus uzdevumus lietu pārbaudēs un uzraudzībā, regulāri veic bērnu un aizgādībā esošo personu dzīves apstākļu pārbaudes Tā 2017.gadā kopā veiktas 1233 pārbaudes personu dzīvesvietā.

Atbilstoši 2005.gada 5.novembra Ministru kabineta noteikumu "Noteikumi par sociālajām garantijām bārenim un bez vecāku gādības palikušajam bērnam, kurš ir ārpusģimenes aprūpē, kā arī pēc ārpusģimenes aprūpes beigšanās" prasībām Bāriņtiesa pārskata periodā Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekcijai pieprasījusi 136 bez vecāku gādības esošajiem bērniem apliecības sociālo garantiju nodrošināšanai.

Atbilstoši Bāriņtiesu likuma 5.panta sestajai daļai, kas noteic, ka pašvaldībai ir pienākums nodrošināt mērķtiecīgi organizētu konsultatīvu, izglītojošu un psiholoģisku atbalstu bāriņtiesas priekšsēdētājam, bāriņtiesas priekšsēdētāja vietniekam un bāriņtiesas locekļiem, lai pilnveidotu viņu profesionālo kompetenci un profesionālās darbības kvalitāti, bāriņtiesas darbinieki apmeklējuši Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekcijas organizētos seminārus, diskusijas, Valsts pašvaldību mācību centra rīkotos seminārus bāriņtiesu kompetences jautājumos, kā arī saņēmuši profesionālas supervīzijas.

PRIEKŠSĒDĒTĀJA

Ziemele 634 01994

T.ZIEMELE